

Tiho, o tiho, dolazi nam jesen

I došla kišna zagrebačka jesen koja od *iljadu koluri* učini jedno vječno nenasmijano nebo. Meni kao punokrvnu južnjaku koji je navikao da mu obraze u listopadu topli sunce to osobito teško pada. Ali koga briga što magla nije moje prirodno stanje? Prodavanje je magle, uostalom, zadaća naših političara. Naši najnoviji vlastodršci imaju zanimljivu teoriju. Naime, po njihovu je mišljenju smanjenje plaća u državnim i javnim službama nužan rez, a na zamisao da sebi snize primanja, odgovaraju da je to demagogija. Kako se politika često svodi na demagogiju, bilo bi poželjno da se malo drže tradicijskih vrijednosti vlastite struke. Inače moram pohvaliti predsjednika vlade koji je pokazao zavidan napredak u poznavanju hrvatske povijesti u posljednjih mjesec dana. Tako nas je u Njemačkoj uvjeravao kako smo narod nastao slučajem (valjda kao i svemir velikim praskom) prije dvjesta godina, a neki se dan pohvalio kako treba ukinuti Dan državnosti jer zašto slaviti državnost kad je imamo od stoljeća sedmog. *Brž* (tako se na Braču reče možda) mu je žena čistila police s knjigama pa ispala Šišićeva *Povijest Hrvata* i najpoznatiji hrvatski retoričar na otkriće da je tih Hrvata bilo i prije preporoda povika ushićeno poput novinarka nekih žutih novina: „Šokantno! Pa Hrvata je bilo i prije Ljudevita Gaja!“ Valjda Saša Zelenika leti iz MZOS-a jer mu to nije prije rekao!

I zbilja je katkad žalosno slušati koliko su naši političari nedostojni vlastitih prethodnika i koliko ne poznaju ono čime upravljaju, pa bi umjesto da se šetkaju po tajkunskim vikendicama i zapošljavaju rođake i prijatelje mogli

štogod naučiti o onima koje zastupaju. Radoslav Katičić na predstavljanju je pretiska *Blaga jezika slovinskoga* Jakova Mikalje, rječnika u kojemu se natuknica Hrvat spominje 150 godina prije nego što bi to potomak guslara koji mrzi gusle i kubure htio, ponovio svoju teoriju kako su samo Hrvati čakavci, kajkavci i štokavci jer samo oni mogu biti i jedni, i drugi, i treći. Srbi nisu štokavci jer među njima nema kajkavaca ni čakavaca, a Slovenci kajkavci jer među njima nema čakavaca i štokavaca. Zanimljivo je bilo i Katičićevo izlaganje o hrvatskim književnicima koji su se, neovisno o materinskome narječju, u pisanju uvijek nastojali što više približiti govornicima drugih narječja. Uzgred je spomenuo i utjecaj vukovaca koji su gotovo posve zatrli spomenutu tradiciju. Posljedice dijalektne isključivosti uistinu ćutimo i danas, ali je često nastojimo prevladati na pogrješan način. Već sam ljetos spomenuo kako u posljednje vrijeme pojedini naši jezikoslovci i književnici govore o čakavskome i kajkavskome kao zasebnim jezicima. Zavirih malo u hrvatske rječnike da vidim koliko su stare riječi čakavski, kajkavski i štokavski te da provjerim jesu li se Hrvati nekoć dijelili koliko se dijele danas. Po onome što pronađoh najstarije potvrde nalazimo za čakavski. Riječ *čakavac* bilježi tako Ardelio Della Bella u svojem rječniku iz 1728., a potom Joakim Stulli na početku 19. st. Zanimljivo je da riječi *čakavac* i *čakavski* nije upotrijebio nijedan jedini hrvatski književnik čakavac do konca 19. st. Pridjev *kajkavski* po podacima iz Akademijina rječnika prvi rabi stari kajkavac iz Novoga Sada Đuro Daničić. Pogledao sam i Habelićev i

Belostenčev rječnik, ali kajkavca ne nadoh, a u *Rječniku hrvatskoga kajkavskog književnog jezika* potvrde za pridjev kajkavski nalazimo u Krležinim djelima. Naravno da je moguće da nisam pogledao sve izvore, no imamo li u vidu da se kajkavska gramatika Ignaca Kristijanovića naziva *Grammatik der Kroatischen Mundart*, jasno nam je kako kajkavci i materinsko narječje nazivaju onako kako ga i trebaju zvati – hrvatskim. Prije nekoliko sam vam tjedana spomenuo kako su slovenski dijalektolozi krenuli u osvajanje hrvatskih krajeva. Slovensko posezanje za kajkavskim narječjem traje više od stoljeća. Naime, još je Fran Ramovš tvrdio da su hrvatski kajkavci Slovenci koji su se odvojili u 10. st. nakon što je krajeve u kojima su živjeli kralj Tomislav (eto i on tvrdi da je kralj za razliku od nekih naših povjesničara koji nisu otvorili ni udžbenik latinskoga) pripojio Hrvatskoj. Nakon što je Ramovševa teorija barem u Hrvatskoj odbačena, pojedini su slovenski dijalektolozi ipak između redaka prisvajali kajkavske govore u Gorskom kotaru i čakavske u Bužeštini. U tim se krajevima uistinu može govoriti ako ni o čemu, onda o bliskome dodiru slovenskoga i hrvatskoga. Slovenci se do pred nekoliko godina nisu usuđivali javno prelaziti Sutlu, no kako će im naši političari očitoprepustiti Svetu Geru, dio mora i novac štediša Ljubljanske banke, shvatili su da se i Sutlu može pregaziti bez posljedica. Hrvati pak, takvi kakvi jesu, nikad nisu svojatali Belu krajinu iako je njome vladao senjski knez Nikola IV. Frankopan i iako se u nju doselilo hrvatsko stanovništvo iz Bosanske krajine. Srbi pak, iako su se u Belu krajinu kasnije doselili i iako su ondje malobrojniji od Hrvata, takvi kakvi jesu, za srpsko su stanovništvo koje je

većinsko u nekoliko sela na istome području zatražili položaj autohtone nacionalne manjine. Ukratko, sa zapadne strane slovenska posezanja o kojima se raspisamo i po kojima čak ni hrvatski glavni grad nije hrvatski jer je kajkavski, a s druge strane srpska po kojima su stoljećima svi štokavci Srbi, čakavci poromanjeni štokavci (dakle, Srbi), zapadni kajkavci Slovenci, a istočni pokajkavljeni štokavci (opet Srbi). I nije to izdvojeno mišljenje neke nacionalističke jezikoslovne škole nego temeljna postavka vodećih jezikoslovaca u *regionu* posljednjih 150 godina. Nije li žalosno da ne samo da nismo riješili bleiburško pitanje, nego se čak i danas u jezikoslovlju borimo za ostvarenje tekovina hrvatskoga narodnog preporoda? A vi, dragi Zagrepčani, probudite se ili navijajte za *Fantje!*

Domagoj Vidović,
Hrvatsko slovo, 19. listopada 2012.